

ΣΑΒΒΑΤΟ 18 ΜΑΡΤΙΟΥ 2023

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Υπεύθυνη ομάδας Αρχαίων Ελληνικών: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ
Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΜΙΛΤΟΣ ΣΥΡΜΟΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ, Β1, 1-3

Διττής δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθείη. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἂ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιῶντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεία ἀνδρεῖοι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ, Β1, 7-8

Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναί· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο Αριστοτέλης παραλληλίζει τον τρόπο εκμάθησης των τεχνών με τον τρόπο απόκτησης των αρετών.
2. Οι ηθικές αρετές δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, αλλά ούτε οι άνθρωποι έχουν τη φυσική προδιάθεση για την κατάκτησή τους.
3. Δεν έχει πολύ μεγάλη σημασία να αποκτά κανείς όσο γίνεται πιο νέος αυτές ή εκείνες τις συνήθειες. (μονάδες 6)

A1.β. Με βάση το πρώτο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχήσετε τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Φύσει [αισθήσεις]	Α. πρότερον δύναμι → ὕστερον ἐνεργεία
2. ἐξ ἔθους [αρετές]	Β. πρότερον: ἐνέργειες για την κατάκτηση της τεχνικής δύναμης → ὕστερον: ἐνέργειες από την κατακτημένη τεχνική δεξιότητα
3. ἐξ ἔθους [τέχνες]	Γ. πρότερον: ἐνέργειες για την κατάκτηση της ηθικής δύναμης → ὕστερον: ἐνέργειες από την κατακτημένη ηθική ιδιότητα

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. Στο απόσπασμα «*Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης ... τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους*» να καταγράψετε ποια είδη αρετής διακρίνει ο Αριστοτέλης, σε ποιο μέρος της ψυχής ανήκει κάθε είδος και από ποιους παράγοντες εξαρτάται η ανάπτυξη καθενός.

Μονάδες 10

B2. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας την κατάλληλη επιλογή από αυτές που σας δίνονται:

1. Τα δὲ Στάγειρα πόλις Θράκης πλησίον Ὀλύνθου καὶ

α. Χαλκιδικῆς β. Μεθώνης γ. Μίεζας

2. Ἐνας δεύτερος κύκλος ἐκπαίδευσης τῶν φυλάκων [ἀπὸ τὰ 20 ὡς τὰ 30] περιλαμβάνει κυρίως

α. τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες β. τὶς μαθηματικὲς ἐπιστῆμες γ. τὴ φιλοσοφία

3. Ἡ Πολιτεία ὡς ἔργο πρέπει νὰ ολοκληρώθηκε τὸ

α. 374 π.Χ. β. 384 π.Χ. γ. 396 π.Χ.

4. Μαθητὴς τοῦ Πλάτωνα ἦταν μετὰξὺ ἄλλων

α. ὁ ἀνιψιὸς καὶ διάδοχος τοῦ Φίλιππος β. ὁ Σπεύσιππος γ. ὁ Ἀκάδημος

5. Τὸ τρίτο ταξίδι τοῦ Πλάτωνα στὴ Σικελία πραγματοποιήθηκε τὸ

α. 363 π.Χ. β. 361 π.Χ. γ. 362 π.Χ.

Μονάδες 10

B3.α. Με ποιες λέξεις τοῦ κειμένου παρουσιάζουν ετυμολογικὴ συγγένεια οἱ λέξεις: **γενέθλια, ἄρθρο, δοκάρι, τόκος, μετριοφροσύνη, οἰσοφάγος;** (μονάδες 6)

B3.β. Για καθεμιά ἀπὸ τὶς δύο παρακάτω λέξεις νὰ γράψετε μίᾳ πρόταση ἢ περίοδο λόγου στὰ νέα ἑλληνικά, ὅπου ἡ ἴδια λέξη, στὸ ἴδιο μέρος τοῦ λόγου, σὲ οποιαδήποτε μορφή της (πτῶση, ἀριθμὸ, γένος, ἐγκλίση, χρόνος), χρησιμοποιεῖται με διαφορετικὴ σημασία ἀπὸ αὐτὴν που ἔχει στὸ ἀρχαῖο κείμενο: «**ἀρετῆς**», «**δυνάμεις**». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B4. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στὸ παρακάτω κείμενο ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Περὶ Παιδαγωγικῆς ὁ Καντ παρουσιάζει τὶς θέσεις του γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ νέου ἀνθρώπου.

Αἱ ἀρχαὶ πρέπει νὰ ἐξάγονται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ εἰσάγωμεν ἐνωρίτατα εἰς τὰ παιδιά γνῶσιν τῆς καλοῦ καὶ κακοῦ. [...] Ἡ πρώτη προσπάθεια τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ δημιουργία χαρακτήρος. Ὁ χαρακτήρ ἐγκεῖται ἐν τῇ ἰκανότητι τοῦ ἐνεργεῖν συμφῶνως πρὸς ἀρχάς. Κατὰ πρῶτον ἔρχονται αἱ

αρχαί του σχολείου, κατόπιν δε αἰ (αρχαί) της ανθρωπότητας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ παιδίον ὑπακούει εἰς νόμους. Αἱ ἀρχαί εἶναι ἐπίσης νόμοι, ἀλλ' ὑποκειμενικοί· προέρχονται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' οὐδεμία παράβασις τῶν σχολικῶν κανόνων πρέπει νὰ παρέρχεται ἀτιμώρητος· πρέπει δε πάντοτε ἡ τιμωρία νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ σφάλμα. Ὅταν θέλωμεν νὰ διαπλάσωμεν τὸν χαρακτήρα τῶν παιδῶν, μεγάλην ἔχει σημασίαν νὰ υποδείξωμεν εἰς αὐτὰ πρόγραμμά τι, κανόνας τινάς, τοὺς ὁποίους θὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθοῦν ἐπακριβῶς ἐν παντί καὶ πάντοτε.[...] Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀδιάφορα πράγματα δυνάμεθα νὰ ἀφήσωμεν ἐλευθέραν τὴν ἐκλογὴν εἰς τὰ παιδιά ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀκολουθοῦν κατόπιν πάντοτε τὸν ὑπὸ αὐτῶν τῶν ἰδίων τιθέντα νόμον.

(Ιμμάνουελ Καντ, «Περὶ Παιδαγωγικῆς», Μετάφραση: Ἰωάννη Οικονομίδου, σελ. 74-75)

Ποιες θέσεις ἐκφράζει ὁ Καντ σχετικά με τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν; Νὰ τις συγκρίνετε με τὴν ἀπόψιν τοῦ Ἀριστοτέλη, ὅπως αὐτὴ ἐκτίθεται στὸ 2^ο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ διδαγμένο κείμενο καὶ συγκεκριμένα στὴ φράση : «*Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.*»

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένους, Κατὰ Ἀριστογείτονος Β', 25-27

Στὸ λόγο αὐτὸ δίνεται ἐμφαση στὴν ἀδιαφορία τοῦ Ἀριστογείτονα νὰ τηρήσει τοὺς νόμους τῆς πόλης, ἀλλὰ καὶ στὴ σημασία τῆς τήρησης τοῦ δικαίου καὶ τῆς ὑπακοῆς στοὺς ἰσχύοντες νόμους. Συγκεκριμένα ὁ ομιλητὴς τονίζει ὅτι δὲν ὑπῆρχαν λόγοι ἐννοϊκῆς μεταχείρισης τοῦ Ἀριστογείτονα (για τὴν κατηγορία ποὺ ἀντιμετώπιζε ὁ τελευταῖος) καὶ καλεῖ τοὺς δικαστὲς νὰ τὸν κρίνουν, ὅπως καὶ παλαιότερα, ἀντικειμενικά.

[25] Οὕτω δ' ἂν ἀκριβέστατα συνθεωρήσαιτε τὸ τοῖς κειμένοις νόμοις πείθεσθαι ἡλίκον ἀγαθὸν ἐστίν, καὶ τὸ καταφρονεῖν καὶ τὸ μὴ πειθαρχεῖν αὐτοῖς ἡλίκον κακόν, εἰ τὰ τ' ἐκ τῶν νόμων ἀγαθὰ χωρὶς καὶ τὰ διὰ τῆς παρανομίας συμβαίνοντα πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῖν αὐτοῖς ποιησάμενοι θεωρήσαιτε. εὐρήσετε γὰρ τὴν μὲν τὰ τῆς μανίας καὶ ἀκρασίας καὶ πλεονεξίας, τοὺς δὲ τὰ τῆς φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἔργα διαπραττομένους. [26] δῆλον δέ· τῶν γὰρ πόλεων ταύτας ἄριστ'

οικουμένας ἴδοιμεν ἂν ἐν αἷς ἄριστοι νομοθέται γεγόνασιν· τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς σώμασιν ἀρρωστήματα τοῖς τῶν ἰατρῶν εὐρήμασι καταπαύεται, τὰς δ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀγριότητας αἱ τῶν νομοθετῶν ἐξορίζουσι διάνοιαι. ὅλως δ' οὐδὲν οὔτε σεμνὸν οὔτε σπουδαῖον εὐρήσομεν ὃ μὴ νόμου κεκοινώνηκεν, [27] ἐπεὶ καὶ τὸν ὅλον κόσμον καὶ τὰ θεῖα καὶ τὰς καλουμένας ὥρας νόμος καὶ τάξις, εἰ χρὴ τοῖς ὀρωμένοις πιστεύειν, διοικεῖν φαίνεται. παρακαλέσαντες οὖν ὑμᾶς αὐτούς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βοηθήσατε μὲν τοῖς νόμοις, καταψηφίσασθε δὲ τῶν εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν προηρημένων. καὶ ταῦτ' ἐὰν πράξητε, τὰ δέοντα ποιήσετε καὶ τὰ κράτιστα ψηφιεῖσθε.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «**τῶν γὰρ πόλεων ταύτας ἄριστ' οἰκουμένας ἴδοιμεν καὶ τὰ κράτιστα ψηφιεῖσθε**».

Μονάδες 20

Γ2. Γιατί είναι σημαντική η υπακοή στους νόμους για τη συγκρότηση ευημερουσῶν κοινωνιών, σύμφωνα με το κείμενο;

Μονάδες 10

Γ3.α. Στο απόσπασμα «**Εὐρήσετε γὰρ τὴν μὲν τὰ τῆς μανίας καὶ ἀκρασίας καὶ πλεονεξίας ... αἱ τῶν νομοθετῶν ἐξορίζουσι διάνοιαι**» να εντοπίσετε πέντε ουσιαστικά γ' κλίσης και κατόπιν να σχηματίσετε την αιτιατική ενικού αριθμού. (μονάδες 5)

Γ3.β. Στο απόσπασμα «**τῶν γὰρ πόλεων ταύτας ἄριστ' οἰκουμένας ἴδοιμεν ἂν ἐν αἷς ἄριστοι νομοθέται γεγόνασιν**»:

-να γράψετε το απαρέμφοτο παρακειμένου στα ρήματα

-να μεταφέρετε την αναφορική αντωνυμία στον ίδιο τύπο του αρσενικού γένους και

-να μεταφέρετε το επίθετο στους άλλους βαθμούς. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4α. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε την υπόθεση, την απόδοση και τι δηλώνει ο υποθετικός λόγος στο παρακάτω απόσπασμα :

«**Οὕτω δ' ἂν ἀκριβέστατα συνθεωρήσαιτε τὸ τοῖς κειμένοις νόμοις πείθεσθαι ἥλικον ἀγαθὸν ἔστιν, καὶ τὸ καταφρονεῖν καὶ τὸ μὴ πειθαρχεῖν αὐτοῖς ἥλικον κακόν, εἰ τὰ τ' ἐκ τῶν νόμων ἀγαθὰ χωρὶς**

καὶ τὰ διὰ τῆς παρανομίας συμβαίοντα πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῖν αὐτοῖς ποιησάμενοι θεωρήσαίτε». (μονάδες 6)

Γ4.β. Να εξαρτήσετε την παρακάτω περίοδο λόγου «ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βοηθήσατε μὲν τοῖς νόμοις, καταψηφίσασθε δὲ τῶν εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν προηρημένων» ἀπὸ τῆς φράσης «Οὗτος κελεύει». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!!

